

Lage drempels, hoge dijken

Samenvatting (publieksversie)

De regering heeft op 27 januari 2017 de staatscommissie parlementair stelsel ingesteld. Johan Remkes is de voorzitter van deze commissie. De commissie-Remkes heeft de opdracht gekregen om te kijken of onze democratie nog goed werkt en ook te onderzoeken of die in de toekomst goed zal blijven werken. Ons politieke systeem is al honderd jaar bijna hetzelfde gebleven. De samenleving is in die honderd jaar natuurlijk wel enorm veranderd. Zijn er veranderingen of aanpassingen in onze democratie nodig?

Na bijna twee jaar heeft de commissie-Remkes op 13 december haar eindrapport aangeboden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De conclusie van het onderzoek is dat de Nederlandse democratie op dit moment behoorlijk goed functioneert maar nog niet voldoende klaar is voor de toekomst. Er zijn aanpassingen nodig.

Wat gaat er niet goed?

1. De Tweede en Eerste Kamer vormen samen het parlement. In de Grondwet staat dat het parlement alle Nederlanders vertegenwoordigt. Maar er zijn nogal wat kiezers die zich niet goed vertegenwoordigd voelen. In de Tweede Kamer worden soms belangrijke besluiten genomen waar een meerderheid van de bevolking juist tegen is. En politici beloven vaak meer dan ze waarmaken. Dat is niet goed voor het vertrouwen van kiezers in de Haagse politiek. Vooral bij mensen met weinig opleiding en lage inkomens zijn er nogal wat die niet meer gaan stemmen. Andere kiezers willen juist vaker meepraten over beleid en wetgeving. De commissie-Remkes heeft vastgesteld dat de democratie niet voor iedereen even goed werkt. De kans bestaat dat in de toekomst daarom meer mensen het vertrouwen in de democratie zullen verliezen.
2. De tweede oorzaak is dat er altijd bedreigingen zijn voor de democratische rechtsstaat. In sommige andere landen zien we dat democratisch gekozen politieke leiders hun macht vergroten door verkiezingen te manipuleren. Ze beperken de persvrijheid en de rechten van minderheden en benoemen rechters die aan hun kant staan. Ook de Nederlandse democratische rechtsstaat is kwetsbaarder dan we vaak denken. Er is het gevaar van terrorisme en van criminelen die onze bestuurders bedreigen. Wat doen we als een politieke partij zelf niet in de democratie en de rechtsstaat gelooft? Er is ook het gevaar dat andere landen onze verkiezingen met nep-nieuws proberen te manipuleren, zoals in Amerika en Engeland is gebeurd. Ook kun je op social media berichten te zien krijgen, zonder dat duidelijk is dat het eigenlijk een politieke advertentie is. Je ziet dan ook niet wie de afzender is en wie ervoor betaald heeft. Er zijn hiervoor op dit moment nog geen duidelijke regels. De commissie-Remkes heeft vastgesteld dat de mogelijke risico's voor de aantasting van onze democratische rechtsstaat zo groot zijn dat we onze democratische rechtsstaat extra moeten gaan versterken. Zo kunnen we ervoor zorgen dat we ook in de toekomst in vrijheid en met gelijke rechten met elkaar kunnen samenleven. In Nederland moet blijven gelden dat iedereen erbij hoort en gelijke kansen hoort te

Staatscommissie parlementair stelsel

hebben. In een democratie moet de meerderheid ook altijd met de belangen van minderheden rekening houden.

Hoe kan het beter?

Dat betekent dat het met onze democratie beter kan. Hoe zorgen we voor écht goede vertegenwoordiging van alle Nederlanders? En zijn er ook nog andere manieren om onze democratie te versterken? Hiervoor doet de staatscommissie meerdere voorstellen. De belangrijkste zijn de volgende.

1. Versterken van de democratie

De staatscommissie heeft een voorstel om de manier waarop we de Tweede Kamerleden kiezen te verbeteren. Door mensen de mogelijkheid geven om óf op de hele lijst van een partij te stemmen óf op één persoon van die partij, bijvoorbeeld omdat ze die kennen en vertrouwen. Met één stem meer keus dus. Dat maakt stemmen eenvoudiger en zorgt voor meer verbinding tussen de Kamerleden en hun kiezers.

Na de verkiezingen wijst de Tweede Kamer een formateur aan. Die moet een nieuw kabinet gaan vormen. De commissie-Remkes vindt dat de kiezers op de dag van de Tweede Kamerverkiezingen ook zélf de formateur van het nieuwe kabinet moeten gaan kiezen. Daarmee kunnen ze duidelijk maken wie volgens hen het nieuwe kabinet moet gaan vormen. De kandidaat-formatoren kunnen dan vóór de verkiezingen duidelijk maken met welke partijen zij samen in een kabinet willen gaan zitten.

Daarnaast vindt de staatscommissie dat Nederlanders ook over sommige wetten zélf iets moeten kunnen zeggen. Daarom adviseert de commissie de invoering van het correctief bindend referendum. Correctief betekent dat kiezers dan kunnen stemmen over een wet die al door de Tweede en de Eerste Kamer is aangenomen. De uitspraak van de kiezers is bindend, de politiek moet zich dus houden aan de uitspraak. Natuurlijk zijn er voorwaarden; niet elk onderwerp is geschikt voor een referendum. En er moeten genoeg mensen gaan stemmen. Om te voorkomen dat de wet in werking treedt moet meer dan 1/3 van iedereen die mag gaan stemmen, tegen de wet stemmen. Er moeten natuurlijk ook meer mensen tégen de wet stemmen dan ervóór.

2. Versterken van de democratische rechtsstaat

Nederland heeft een goed werkende democratische rechtsstaat. In de democratie kunnen mensen in vrije en eerlijke verkiezingen duidelijk maken wat ze belangrijk vinden en in de rechtsstaat heeft iedereen dezelfde rechten en worden zij beschermd tegen de overheid. Als een burger vindt dat de overheid hem onrechtvaardig behandelt kan hij de rechter om een uitspraak vragen. Zo kunnen mensen in vrijheid samenleven. Maar hoe zorgen we ervoor dat dit zo blijft? Hoe gaan we bijvoorbeeld om met digitale verkiezingscampagnes die kiezers manipuleren? Hoe houden we burgers betrokken bij de democratie?

Kortom, hoe zorgen we ervoor dat onze rechtsstaat blijft bestaan? Hiervoor doet de staatscommissie enkele voorstellen. Zo stelt zij voor een Constitutioneel Hof in te stellen,

Staatscommissie parlementair stelsel

dat op verzoek van andere rechters wetten aan de klassieke grondrechten uit de Grondwet mag toetsen. Daardoor worden burgers beter beschermd tegen wetten die mogelijk inbreuk maken op hun grondwettelijke rechten.

Ook kan het beter met onze democratische kennis en vaardigheden. Bijvoorbeeld door op school verplicht aandacht te besteden aan democratie en rechtsstaat. De staatscommissie stelt ook voor om voortaan op 5 mei onze democratische rechtsstaat te vieren als de Nationale Dag van de Vrijheid.

Verder moeten politieke partijen die op internet campagne voeren, zich aan preciezere regels gaan houden. Zodat duidelijk is wie de afzender is van politieke advertenties en wie ervoor heeft betaald. Er moet een limiet komen aan giften vanuit binnen- en buitenland aan politieke partijen. Het blijft ook mogelijk om in het uiterste geval partijen te verbieden. Bijvoorbeeld als de partij oproept tot geweld of discriminatie. Voor zo'n partijverbod moeten er duidelijke regels komen. De staatscommissie wil bestaande en nieuwe regels opnemen in een nieuwe Wet voor de politieke partijen.

3. Versterking van het parlement

De Tweede en Eerste Kamer zijn het hart van onze democratie. Daarom moeten beide Kamers goed functioneren en ook goed samenwerken. De staatscommissie zegt dat de Tweede Kamer vaker zelf onderzoek in de samenleving moet gaan doen en dat zij daarbij extra ondersteuning moet krijgen. De Eerste Kamer moet een terugzendrecht krijgen. Dat kan helpen bij een goede rolverdeling tussen de Tweede en de Eerste Kamer. Hoe werkt dat terugzendrecht?

Stel, de Tweede Kamer heeft een goed idee, en maakt een wetsvoorstel. Dat wordt aangenomen. Dan gaat het wetsvoorstel naar de Eerste Kamer. De Eerste Kamer heeft als taak een wetsvoorstel nog eens goed te bekijken - bijvoorbeeld is de wet uitvoerbaar? Is de wet duidelijk? De Eerste Kamer vindt de wet ook een goed idee, maar ziet wel enkele problemen. Op dit moment heeft de Eerste Kamer maar twee mogelijkheden - de wet én dus het goede idee wegstemmen of het wetsvoorstel met problemen toch maar goedkeuren.

Met het nieuwe terugzendrecht als extra bevoegdheid kan de Eerste Kamer straks drie dingen doen. Ze kan de wet wegstemmen, met problemen goedkeuren óf de wet verbeteren en terugsturen naar de Tweede Kamer. Als de Eerste Kamer de wet terugstuurt beslist de Tweede Kamer of ze de verbeteringen accepteert. Zo helpt het terugzendrecht de Tweede en de Eerste Kamer dus bij het maken van goede wetten.

Hoe gaat het verder met de voorstellen?

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gaat met haar collega's in het kabinet bespreken welke adviezen van de commissie-Remkes ze willen gaan uitvoeren en welke niet. Als ze eruit zijn, schrijft ze daarover een brief aan de Tweede Kamer. Na het debat en de stemmingen in de Tweede en de Eerste Kamer wordt duidelijk welke voorstellen zullen worden uitgevoerd.